

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
Кафедра міжнародних відносин, міжнародної інформації та безпеки

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

В.о. декана факультету міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу

Тетяна МІРОШНИЧЕНКО

“ 31 ” вересня 2023 р.

Робоча програма навчальної дисципліни

«МІЖНАРОДНА ІНФОРМАЦІЯ ТА МІЖНАРОДНІ КОМУНІКАЦІЇ»

(назва навчальної дисципліни)

рівень вищої освіти	перший (бакалаврський)
галузь знань	29 «Міжнародні відносини» (шифр і назва)
спеціальність	291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії» (шифр і назва)
освітньо-професійна програма спеціалізація	«Міжнародна інформація та міжнародні комунікації» (шифр і назва)
вид дисципліни	(шифр і назва) обов'язкова (обов'язкова / за вибором)
факультет	міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу

2023 / 2024 навчальний рік

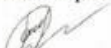
Програму рекомендовано до затвердження вченою радою факультету міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу
Протокол від "29" серпня 2023 р., № 1

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ:

к. т. н, доцент кафедри міжнародної інформації;
доцент кафедри міжнародних відносин, міжнародної інформації та безпеки
Ігор ХАРЧЕНКО

Програму схвалено на засіданні кафедри міжнародних відносин, міжнародної інформації та безпеки

Протокол від "28" серпня 2023 р., № 1

В.о. завідувача кафедри міжнародних відносин, міжнародної інформації та безпеки
 Дмитро МИКОЛЕНКО

Програму погоджено з гарантом освітньо-професійної програми «Міжнародна інформація та міжнародні комунікації»

Гарант освітньо-професійної програми «Міжнародна інформація та міжнародні комунікації»

_____ Дмитро МИКОЛЕНКО
(підпис) (ім'я та прізвище)

Програму погоджено науково-методичною комісією факультету міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу

Протокол від "29" серпня 2023 р., № 1

Голова науково-методичної комісії факультету міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу

_____ ГРИГОРОВА-БЕРЕНДА
(підпис)

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Міжнародна інформація та міжнародні комунікації» складена відповідно до освітньо-професійної програми «Міжнародна інформація та міжнародні комунікації» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії».

Предметом вивчення навчальної дисципліни є особливості формування, здійснення і розвитку міжнародних інформаційних відносин, специфіка, тенденції та перспективи міжнародної інформаційної діяльності.

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни є набуття студентами знань з теоретичних основ міжнародних інформаційних відносин та формування практичних навичок і вмінь, пов'язаних з особливостями пошуку, опрацювання і аналізу інформації з метою забезпечення прийняття зовнішньо-політичних рішень, а також її розповсюдження у міжнародних інформаційних потоках.

1.2. Основними завданнями вивчення навчальної дисципліни є:

1) Формування наступних загальних компетентностей:

- **ЗК4.** Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності;
- **ЗК5.** Здатність працювати в міжнародному контексті;
- **ЗК9.** Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології;
- **ЗК12.** Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел;

2) Формування наступних спеціальних (фахових) компетентностей:

- **СК2.** Здатність аналізувати міжнародні процеси у різних контекстах, зокрема політичному, безпековому, правовому, економічному, суспільному, культурному та інформаційному;
- **СК3.** Здатність оцінювати стан та напрями досліджень міжнародних відносин та світової політики у політичній, економічній, юридичній науках, у міждисциплінарних дослідженнях;
- **СК10.** Здатність аналізувати структуру та динаміку міжнародних суспільних комунікацій, виявляти їх вплив на міжнародну систему, державні та суспільні інститути;
- **СК12.** Здатність до здійснення комунікації та інформаційно-аналітичної діяльності у сфері міжнародних відносин (українською та іноземними мовами);
- **СК14.** Розуміння основ та особливостей захисту національного інформаційного простору та забезпечення інформаційної безпеки держави;
- **СК15.** Розуміння сутності та специфіки зв'язків з громадськістю у міжнародних відносинах;
- **СК17.** Здатність визначати особливості, характер та ступінь взаємозв'язків між суб'єктами міжнародних відносин різного рівня та налагоджувати комунікації між ними;
- **СК18.** Розуміння сутності та специфіки міжнародної інформаційної діяльності;
- **СК19.** Розуміння основ та особливостей забезпечення міжнародної інформаційної безпеки.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студенти знатимуть сучасний стан і тенденції глобальних інформаційно-комунікаційних процесів; вплив ІТ на розвиток глобального інформаційного суспільства; актуальні проблеми міжнародного співтовариства в галузі інформації; стратегії і практики міжнародної інформаційної політики; інформаційну складову глобальної економіки, безпеки, зовнішньої політики та міжнародного права; вплив інформаційного простору

України на політичні та економічні аспекти інтеграції країни в світовий інформаційний простір; інформаційну політику України та її співробітництво з міжнародними організаціями та іншими суб'єктами міжнародних відносин у галузі інформації.

1.3. Кількість кредитів – 4

1.4. Загальна кількість годин – 120

1.5. Характеристика навчальної дисципліни

Обов'язкова	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
3-й	
Семестр	
6-й	
Лекції	
28 год.	
Семінарські заняття	
24 год.	
Самостійна робота	
68 год.	
Індивідуальне завдання	
-	

1.6. Заплановані результати навчання

Відповідно до освітньо-професійної програми здобувачі вищої освіти мають досягти наступних програмних результатів навчання за дисципліною:

- **PH05.** Знати природу та механізми міжнародних комунікацій;
- **PH10.** Знати сутність, специфіку та особливості міжнародної інформаційної діяльності;
- **PH11.** Знати основи та особливості забезпечення міжнародної інформаційної безпеки;
- **PH23.** Аналізувати зміст та специфіку сучасних міжнародних інформаційних відносин.
- **PH24.** Аналізувати та оцінювати стан та особливості забезпечення міжнародної інформаційної безпеки.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Тема 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ТА КОМУНІКАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ

Поняття «інформації» за кібернетичною, атрибутивною та комунікативною концепціями. Основні види інформації та інформаційної діяльності.

Вузьке та широке поняття «комунікації». Інтерпретації та визначення терміну «комунікація». Суспільні комунікації. Міжнародні комунікації. Міжнародна інформація. Комунікаційні права. Взаємозв'язок понять «інформація» й «комунікація». Інформаційні революції.

Інформаційна та комунікаційна функції держави. Державна інформаційна політика. Державна комунікаційна політика.

Тема 2. ГЛОБАЛЬНИЙ ІНФОРМАЦІЙНИЙ ПРОСТІР

Міжнародна інформація та її функції. Міжнародні інформаційні відносини. Суб'єкти міжнародних інформаційних відносин. Міжнародний інформаційний обмін та його об'єкти. Регулювання міжнародного обміну інформацією. Інформаційні права та свободи у міжнародному інформаційному обміні. Джерела міжнародної інформації.

Національний інформаційний простір. Інфраструктура інформаційного простору. Інформаційні ресурси та їх властивості. Інформаційний потенціал. Інформаційна могутність. Національний інформаційний продукт. Політика формування національного інформаційного простору.

Глобальний інформаційний простір та його елементи. Властивості глобального інформаційного простору. Глобальна інформаційна інфраструктура. Світові інформаційні ресурси. Міжнародні інформаційні потоки. «Цифровий розрив».

Тема 3. ІНФОРМАЦІЙНЕ СУСПІЛЬСТВО

Інформаційне суспільство. Суспільство знань. Концепції інформаційного суспільства й суспільства знань.

Моделі інформаційного суспільства. Електронне урядування.

Тема 4. ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНА ПОЛІТИКА ДЕРЖАВ І МІЖНАРОДНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ

Міжнародні ініціативи побудови інформаційного суспільства. Концепція «Нового міжнародного інформаційного та комунікаційного порядку».

Декларація ООН про принципи побудови інформаційного суспільства як глобального завдання в новому тисячолітті. Окінавська Хартія глобального інформаційного суспільства. Всесвітній саміт з проблем інформаційного суспільства.

Інформаційно-комунікаційна політика міжнародних організацій (ООН, ЮНЕСКО, ОБСЄ, НАТО, Центральноевропейська ініціатива, Рада Європи).

Інформаційно-комунікаційна політика держав (Японія, США, Канада, Велика Британія, Німеччина, Франція).

Тема 5. ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНА ПОЛІТИКА ЄС

Інформаційна політика ЄС. Рамкові програми ЄС у сфері інформаційно-комунікаційних технологій. Комунікаційна політика ЄС. Мовна політика ЄС. Аудіовізуальна політика ЄС.

Інформаційна діяльність інституцій ЄС (Європейська комісія, Європейський парламент, Рада ЄС).

Тема 6. МІЖНАРОДНА ІНФОРМАЦІЙНА БЕЗПЕКА

Інформаційна безпека. Суб'єкти та об'єкти інформаційної безпеки. Рівні та види інформаційної безпеки. Концепція інформаційної безпеки держави. Дестабілізуючі чинники інформаційної безпеки. Класифікація загроз інформаційній безпеці. Забезпечення інформаційної безпеки. Основні форми і способи забезпечення інформаційної безпеки держави.

Постановка проблеми міжнародної інформаційної безпеки. Міжнародні інформаційні операції. Інформаційна війна. Інформаційна зброя.

Моделі системи глобальної інформаційної безпеки. Інформаційно-психологічні війни. Інформаційна безпека в діяльності міжнародних організацій. Міжнародний інформаційний тероризм і кіберзлочинність.

Тема 7. ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНІ КОМУНІКАЦІЇ

Зовнішньополітичні комунікативні технології. Інформаційна діяльність зовнішньополітичних відомств.

Публічна дипломатія. Віртуальна дипломатія. Медіа-дипломатія. Культурна дипломатія. Іміджева дипломатія. Брендінг держав.

Тема 8. МОРАЛЬНО-ЕТИЧНІ ПРОБЛЕМИ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Інформаційна етика. Завдання інформаційної етики. Етичні питання в області інформаційної етики. Професійна інфоетика.

Комп'ютерна етика. Інформаційна культура.

Міжнародні виміри інформаційної етики. Інформаційна етика в ЄС.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин													
	денна форма					заочна форма								
	ус бо го	у тому числі					ус бо го	у тому числі						
		л	с	ла б	ін д	с.р.		л	с	ла б	ін д	с.р.		
Тема 1. Теоретичні аспекти інформаційної та комунікаційної політики	16	4	4			8								
Тема 2. Глобальний інформаційний простір	16	4	4			8								
Тема 3. Інформаційне суспільство	16	4	4			8								
Тема 4. Інформаційно-комунікаційна політика держав і міжнародних організацій	14	4	2			8								
Тема 5. Інформаційно-комунікаційна політика ЄС	12	2	2			8								
Тема 6. Міжнародна інформаційна безпека	18	4	4			10								
Тема 7. Зовнішньополітичні комунікації	16	4	2			10								
Тема 8. Морально-етичні проблеми інформаційної діяльності	12	2	2			8								
Усього годин	120	28	24			68								

4. Темі семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Тема 1. Теоретичні аспекти інформаційної та комунікаційної політики Семінарське заняття 1: <i>Питання для обговорення (теми доповідей):</i> 1. Закон України «Про інформацію». 2. Взаємозв'язок понять «інформація» й «комунікація». 3. Кібернетична концепція інформації (Норберт Віннер і Клод Шеннон). 4. Атрибутивна концепція інформації (Бертран Рассел і Фріц Махлуп). 5. Комунікативна концепція інформації (Ніклас Луман і Карл Дойч). Семінарське заняття 2: <i>Питання для обговорення (теми доповідей):</i> 1. Інформаційна економіка. 2. Інформаційні революції. 3. Інформаційна політика держави. 4. Комунікаційна політика держави.	4

	5. Державна інформаційна політика України.	
2.	Тема 2. Глобальний інформаційний простір Семінарське заняття 3: <i>Питання для обговорення (теми доповідей):</i> 1. Роль та функції міжнародної інформації в міжнародних відносинах. 2. Національний інформаційний простір. 3. Глобальний інформаційний простір. 4. Національні інформаційні ресурси. Семінарське заняття 4: <i>Питання для обговорення (теми доповідей):</i> 1. Світові інформаційні ресурси. 2. Інформаційний суверенітет держави. 3. Джерела міжнародної інформації. 4. «Цифровий розрив»: сутність та шляхи подолання.	4
3.	Тема 3. Інформаційне суспільство Семінарське заняття 5: <i>Питання для обговорення (теми доповідей):</i> 1. Суспільство знань. 2. Постіндустріальне суспільство Елвіна Тоффлера (за книгою «Третя хвиля»). 3. Концепції інформаційного суспільства (суспільства знань). 4. Моделі інформаційного суспільства. Семінарське заняття 6: <i>Питання для обговорення (теми доповідей):</i> 1. Моделі електронного врядування. 2. Електронна демократія. 3. Порівняльний аналіз розвитку країн світу за Індексом Інформаційного Суспільства (Information Society Index http://www.idc.com/groups/isi/main.html). 4. Програма ООН: Використання ІКТ з метою розвитку (66 Сесія ГА ООН, 2011р., Information and Communications Technologies for Development).	4
4.	Тема 4. Інформаційно-комунікаційна політика держав і міжнародних організацій Семінарське заняття 7: <i>Питання для обговорення (теми доповідей):</i> 1. Всесвітній саміт з проблем інформаційного суспільства. 2. Окінавська Хартія Глобального інформаційного суспільства. 3. Інформаційна діяльність ОБСЄ. 4. Інформаційна діяльність НАТО. 5. Інформаційна діяльність ООН. 6. Програми ЮНЕСКО у сфері інформації й комунікації. 7. Інформаційна політика Ради Європи. 8. Конвенція Ради Європи про кібернетичну злочинність. 9. Інформаційна політика США та України: порівняльний аналіз.	2
5.	Тема 5. Інформаційно-комунікаційна політика ЄС Семінарське заняття 8: <i>Питання для обговорення (теми доповідей):</i> 1. Політика інформаційного суспільства ЄС. Доповідь М. Бангеманна. 2. Ініціатива «е-Європа» й наступні документи з питань побудови європейського інформаційного суспільства. 3. Рамкові програми науково-технічного розвитку ЄС. 4. Поняття «комунікаційна політика ЄС». 5. Інформаційна діяльність Європейського парламенту та Європейської комісії.	2

	6. Діяльність Генерального Директорату Європейської Комісії з комунікації. 7. Діяльність Генерального Директорату Європейської Комісії з інформації. 8. Цифрова стратегія Європейської Комісії.	
6.	Тема 6. Міжнародна інформаційна безпека Семінарське заняття 9: <i>Питання для обговорення (теми доповідей):</i> 1. Принципи та напрями забезпечення інформаційної безпеки. 2. Моделі міжнародної інформаційної безпеки. 3. Концепція інформаційної війни. Форми інформаційної війни. 4. Інформаційна зброя. Семінарське заняття 10: <i>Питання для обговорення (теми доповідей):</i> 1. Політика ООН у сфері міжнародної інформаційної безпеки. 2. Інформаційна безпека в діяльності ЄС. 3. Міжнародний інформаційний тероризм. 4. Кіберзлочинність.	4
7.	Тема 7. Зовнішньополітичні комунікації Семінарське заняття 11: <i>Питання для обговорення (теми доповідей):</i> 1. Інформаційно-аналітичне забезпечення зовнішньої політики. 2. Інформаційне забезпечення візитів. 3. Поняття, цілі й інструменти публічної дипломатії. 4. Культурна дипломатія. 5. Поняття «медіа-дипломатія», завдання медіа-дипломатії. 6. Чинники, які впливають на формування й просування іміджу держави. 7. Формування бренду держави. 8. Досвід формування бренду держави (на прикладі держави за вибором).	2
8.	Тема 8. Морально-етичні проблеми інформаційної діяльності Семінарське заняття 12. <i>Питання для обговорення (теми доповідей):</i> 1. Виникнення інформаційної етики. 2. Міжнародний конгрес з інфоетики'2000. 3. Етика в інформаційно-комунікаційних технологіях. 4. Морально-етичні норми спілкування в мережевих комунікаціях. 5. Інформаційна етика мас-медіа. 6. Кодекс комп'ютерної етики. 7. Інформаційна культура. 8. Діяльність ЮНЕСКО у сфері інформаційної етики.	2
	Разом	24

5. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Види, зміст самостійної роботи	Кількість годин
1.	Тема 1. Теоретичні аспекти інформаційної та комунікаційної політики <i>Підготовка до семінарських занять 1, 2.</i> <i>Питання для самостійного вивчення:</i> 1. Державна інформаційна політика. 2. Державна комунікаційна політика.	8
2.	Тема 2. Глобальний інформаційний простір <i>Підготовка до семінарських занять 3, 4.</i> <i>Питання для самостійного вивчення:</i> 1. Світові інформаційні ресурси. 2. Цифровий розрив.	8
3.	Тема 3. Інформаційне суспільство	8

	<i>Підготовка до семінарських занять 5, 6.</i> <i>Питання для самостійного вивчення:</i> 1. Електронна демократія. 2. Індекс Інформаційного Суспільства. 3. Використання ІКТ з метою розвитку (Information and Communications Technologies for Development).	
4.	Тема 4. Інформаційно-комунікаційна політика держав і міжнародних організацій <i>Підготовка до семінарського заняття 7.</i> <i>Питання для самостійного вивчення:</i> 1. Конвенція Ради Європи про кібернетичну злочинність. 2. Інформаційна політика США та України: порівняльний аналіз.	8
5.	Тема 5. Інформаційно-комунікаційна політика ЄС <i>Підготовка до семінарського заняття 8.</i> <i>Питання для самостійного вивчення:</i> 1. Рамкові програми науково-технічного розвитку ЄС. 2. Діяльність Генерального Директорату ЄК з інформації ЄС. 3. Цифрова стратегія Європейської Комісії.	8
6.	Тема 6. Міжнародна інформаційна безпека <i>Підготовка до семінарських занять 9, 10.</i> <i>Питання для самостійного вивчення:</i> 1. Політика ООН у сфері міжнародної інформаційної безпеки. 2. Інформаційна безпека в діяльності ЄС.	10
7.	Тема 7. Зовнішньополітичні комунікації <i>Підготовка до семінарського заняття 11.</i> <i>Питання для самостійного вивчення:</i> 1. Чинники, які впливають на формування й просування іміджу держави. 2. Формування бренду держави. 3. Досвід формування бренду держави (на прикладі держави за вибором).	10
8.	Тема 8. Морально-етичні проблеми інформаційної діяльності <i>Підготовка до семінарського заняття 12.</i> <i>Питання для самостійного вивчення:</i> 1. Кодекс комп'ютерної етики. 2. Інформаційна культура. 3. Діяльність ЮНЕСКО у сфері інформаційної етики.	8
	Разом	68

6. Індивідуальні завдання
Навчальним планом не передбачено

7. Методи навчання та оцінювання

Відповідність методів навчання та оцінювання результатам навчання за освітньою компонентною «Міжнародна інформація та міжнародні комунікації» відповідно до ОПП віддзеркалює табл. 7.1

Таблиця 7.1

Методи навчання та оцінювання

Результати навчання (відповідно до ОПП)	Методи навчання	Форми та методи оцінювання

PH05. Знати природу та механізми міжнародних комунікацій;	пояснювально-ілюстративний, репродуктивний, метод проблемного викладу, евристичний та ін., а також методи дистанційного навчання на платформах Moodle (Zoom, Google Class, Google Drive).	усне опитування або письмовий (тестовий) контроль на лекціях та семінарських заняттях; оцінювання: усних виступів з доповідями, у дискусіях при обговоренні доповідей, виконання письмових (тестових) завдань, виконання аналітичних завдань, письмової (тестової) екзаменаційної роботи.
PH10. Знати сутність, специфіку та особливості міжнародної інформаційної діяльності;	пояснювально-ілюстративний, репродуктивний, метод проблемного викладу, евристичний та ін., а також методи дистанційного навчання на платформах Moodle (Zoom, Google Class, Google Drive).	усне опитування або письмовий (тестовий) контроль на лекціях та семінарських заняттях; оцінювання: усних виступів з доповідями, у дискусіях при обговоренні доповідей, виконання письмових (тестових) завдань, виконання аналітичних завдань, письмової (тестової) екзаменаційної роботи.
PH11. Знати основи та особливості забезпечення міжнародної інформаційної безпеки;	пояснювально-ілюстративний, репродуктивний, метод проблемного викладу, евристичний та ін., а також методи дистанційного навчання на платформах Moodle (Zoom, Google Class, Google Drive).	усне опитування або письмовий (тестовий) контроль на лекціях та семінарських заняттях; оцінювання: усних виступів з доповідями, у дискусіях при обговоренні доповідей, виконання письмових (тестових) завдань, виконання аналітичних завдань, письмової (тестової) екзаменаційної роботи.
PH23. Аналізувати зміст та специфіку сучасних міжнародних інформаційних відносин.	пояснювально-ілюстративний, репродуктивний, метод проблемного викладу, евристичний та ін., а також методи дистанційного навчання на платформах Moodle (Zoom, Google Class, Google Drive).	усне опитування або письмовий (тестовий) контроль на лекціях та семінарських заняттях; оцінювання: усних виступів з доповідями, у дискусіях при обговоренні доповідей, виконання письмових (тестових) завдань, виконання аналітичних завдань, письмової (тестової) екзаменаційної роботи.
PH24. Аналізувати та оцінювати стан та особливості забезпечення міжнародної інформаційної безпеки.	пояснювально-ілюстративний, репродуктивний, метод проблемного викладу, евристичний та ін., а також методи дистанційного навчання на платформах Moodle (Zoom, Google Class, Google Drive).	усне опитування або письмовий (тестовий) контроль на лекціях та семінарських заняттях; оцінювання: усних виступів з доповідями, у дискусіях при обговоренні доповідей, виконання письмових (тестових) завдань, виконання аналітичних завдань, письмової (тестової) екзаменаційної роботи.

Поряд з виконанням завдань (вивченням тем) можуть також додатково враховуватись такі види активностей здобувачів:

- проходження тренінг-курсів чи дистанційних курсів з використання сучасних освітніх технологій на платформах Coursera, Prometheus тощо (за наявності відповідного документу про їх закінчення, надання копії викладачу);

- участь в майстер-класах, форумах, конференціях, семінарах, зустрічах з проблем використання сучасних освітніх технологій (з підготовкою есе, прес-релізу, інформаційного

повідомлення тощо, що підтверджено навчальною програмою заходу чи відповідним сертифікатом);

участь у теоретичних та прикладних дослідженнях з проблем використання сучасних освітніх технологій (в розробці анкетних форм, проведенні опитувань, підготовці та проведенні фокус-груп, обробці результатів дослідження, підготовці звіту, презентації результатів тощо, що підтверджується демонстрацією відповідних матеріалів).

8. Методи контролю

При вивченні дисципліни застосовується поточний та підсумковий семестровий види контролю.

Поточний контроль і оцінювання результатів навчання (засвоєння окремих тем) передбачає виставлення оцінок за всіма формами проведення занять:

- контроль та оцінювання активності роботи студента під час лекційних та семінарських занять (усні виступи, участь в обговоренні окремих питань, участь у груповій дискусії, тренінгові завдання);
- контроль та оцінювання якості підготовки та розробки завдань в ході індивідуально / командної роботи студентів;
- контроль засвоєння теоретичного та практичного матеріалу (у вигляді експрес-тестування);
- контроль та оцінювання вмінь вирішувати аналітичні та інші завдання;
- контроль та оцінювання вмінь проводити дослідження та презентувати результати із застосуванням сучасних інформаційних технологій;
- оцінювання вмінь та навичок збирати, оброблювати та аналізувати дані.

Критеріями оцінювання при поточному контролі є успішність освоєння знань та набутих навичок на лекціях та семінарських заняттях, що включає систематичність їх відвідування, здатність студента засвоювати категорійний апарат, навички узагальненого мислення, логічність та повноту викладання навчального матеріалу, навички творчо підходити до вирішення поставлених завдань, активність роботи на семінарських заняттях, рівень знань за результатами опитування на семінарських заняттях, самостійне опрацювання тем у цілому чи окремих питань.

Таблиця 8.1

Критерії та методи оцінювання

Методи оцінювання	Критерії оцінювання	Система оцінювання, бали
Усне опитування на лекціях та семінарських заняттях	Здобувач вищої освіти демонструє всебічні, систематизовані, глибокі знання навчального матеріалу, здатність логічно обґрунтовувати власну думку простою і зрозумілою мовою, знання фахової літератури, передбачені на рівні творчого використання	5-7 (8)
	Здобувач вищої освіти демонструє знання навчального матеріалу, знання фахової літератури, передбачені на рівні аналогічного відтворення, але припускається окремих несуттєвих помилок	3-5
	Здобувач вищої освіти демонструє слабкі знання навчального матеріалу, фахової літератури навіть на рівні аналогічного відтворення, припускається суттєвих помилок	0-3
Письмове опитування на лекціях та	Здобувач вищої освіти демонструє всебічні, систематизовані, глибокі знання навчального матеріалу, здатність обґрунтовувати власну думку, знання фахової літератури, передбачені на рівні творчого використання	5-7 (8)

семінарських заняттях	Здобувач вищої освіти демонструє знання навчального матеріалу, знання фахової літератури, передбачені на рівні аналогічного відтворення, але припускається окремих несуттєвих помилок	3-5
	Здобувач вищої освіти демонструє слабкі знання навчального матеріалу, фахової літератури навіть на рівні аналогічного відтворення, припускається суттєвих помилок	0-3
Тестовий контроль на лекціях та семінарських заняттях	Тестовий контроль передбачає виконання тесту закритого типу, що містить 10 тестових питань, кожне з яких має 4 варіанти відповідей, лише одна з яких є вірною:	
	9-10 вірних відповідей;	6-7(8)
	6-8 вірних відповідей;	4-5
	0-5 вірних відповідей.	0-3
Оцінювання виступів з доповідями на семінарських заняттях*	Зміст доповіді відповідає темі і розкриває її повною мірою, доповідь супроводжується презентабельною графічною презентацією, відповіді на запитання є вичерпними, логічними і обґрунтованими	5-7 (8)
	Зміст доповіді відповідає темі, але розкриває її не повністю або частково, доповідь супроводжується непрезентабельною графічною презентацією, відповіді на запитання є не повною мірою вичерпними, логічними і обґрунтованими	3-5
	Зміст доповіді не відповідає темі і не розкриває її сутності, відповіді на запитання є хаотичними, неточними або необґрунтованими	0-3
Оцінювання участі у дискусіях при обговоренні доповідей на семінарських заняттях	Здобувач вищої освіти бере активну участь у дискусії при обговоренні доповіді; запитання, які він ставить доповідачу, відповідають темі доповіді, є зрозумілими і суттєвими.	2-3
	Здобувач вищої освіти бере участь у дискусії при обговоренні доповіді; запитання, які він ставить доповідачу, частково відповідають темі доповіді, подекуди є зрозумілими або суттєвими	0-2

* Додаткові бали нараховуються за творчий (аналітичний) характер виконаних робіт або за командну роботу, коли декілька здобувачів одночасно працюють і презентують доповідь за єдиною темою.

Підсумковий семестровий контроль з дисципліни є обов'язковою формою контролю навчальних досягнень студента. Він проводиться відповідно до навчального плану у вигляді семестрового екзамену у письмовій формі в терміни, встановлені графіком навчального процесу, та в обсязі навчального матеріалу, визначеному цією програмою.

Підсумковий семестровий контроль з дисципліни проводиться за екзаменаційними білетами. Кожен з білетів містить 2 теоретичні питання. Максимальна кількість балів, яка може бути нарахована за одне теоретичне питання, дорівнює 20 балам.

Критерії оцінювання одного теоретичного питання екзаменаційного білету:

- 16-20 балів - студент цілком і всебічно розкрив сутність питання, вільно оперує поняттями і термінологією, демонструє глибокі знання джерел, має власну точку зору стосовно відповідних питань і може аргументовано її доводити;
- 11-15 балів - студент розкрив сутність питання, вільно оперує поняттями і термінологією, але спостерігаються деякі упущення при відповідях на питання та неточні обґрунтування;
- 6-10 балів - студент розкрив питання у загальних рисах, розуміє їхню сутність, намагається робити висновки, але слабо орієнтується в джерелах, є помилки, матеріал викладає нелогічно;
- 0-5 балів - студент не розкрив питання навіть у загальних рисах, не розуміє його сутності, не орієнтується в джерелах, припускається грубих помилок, матеріал викладає нелогічно.

В разі запровадження жорстких карантинних обмежень з заборонаю відвідування ЗВО здобувачам надається можливість скласти екзамен в тестовій формі дистанційно по екзаменаційних білетах, кожен з яких містить 40 тестових питань. На кожне тестове питання пропонується 4 варіанти відповідей, тільки одна з яких є вірною. За кожен вірну відповідь нараховується 1 бал.

9. Схема нарахування балів за вивчення дисципліни

Поточний контроль, самостійна робота, індивідуальні завдання								Екзамен	Сума	
Розділ 1				Розділ 2						Разом
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8			
6	8	8	8	8	8	8	6	60	40	100

T1-T8 – теми розділів дисципліни; ІЗ – індивідуальне завдання.

Сумарна кількість рейтингових балів за вивчення дисципліни розраховується як сума балів, отриманих за результатами поточного контролю (максимум 60 балів) та балів, отриманих за результатами семестрового контролю (максимум 40 балів). Максимальна сума балів складає 100 балів.

Для допуску до складання екзамену здобувач вищої освіти повинен набрати не менше 30 балів з навчальної дисципліни під час поточного контролю і самостійної роботи.

Набрана кількість рейтингових балів є основою для оцінки за шкалою ЗВО, яка наведена нижче.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка для чотирирівневої шкали оцінювання
90–100	відмінно
70-89	добре
50-69	задовільно
1-49	незадовільно

10. Рекомендована література

Основна література

1. Харченко І. М. Міжнародна інформація: методичні рекомендації до семінарських занять і самостійної роботи. Уклад.: Харченко І. М., Солових Є. М. Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2022. 27 с.
2. Харченко І. М. Проблеми побудови консолідованих стратегій управління корпоративною інформаційною безпекою в регіоні ЕМЕА / С.В. Лубенець, І.М. Харченко, Л.В. Новікова //Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна Серія: «Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм». 2021. Вип. 14. С. 24-35.
3. Міжнародна інформація: терміни і коментарі: навч. посіб. / Є. А. Макаренко [та ін.]; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. К: Центр вільної преси, 2016. 518 с.
4. Шуляк А.М. Інформаційно-аналітична діяльність у міжнародних відносинах: навч. посіб. 2-е вид., перероб. і доп. Луцьк: Вежа-друк, 2020. 274 с.
5. Глосарій: навчальний енциклопедичний словник-довідник з питань інформаційної безпеки / за заг. редакцією д. політ. н., проф. А.М. Шуляк., 2019. 580 с.
6. Карпчук Н.П. Міжнародна інформація та суспільні комунікації: навч. посіб. для студ. закл. вищ. освіти / Н. П. Карпчук. Луцьк, 2018. 514 с.

7. Харченко І. М. Основні засоби інформаційного протиборства та інформаційної війни як явища сучасного міжнародного політичного процесу / І.М. Харченко, С.О. Сапогов, В.М. Шамраєва, Л.В. Новікова // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна. Серія: Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм. 2017. Вип. 6. С. 77-81.
8. Варенко В.М. Інформаційно-аналітична діяльність / В. М. Варенко. К.: Талком, 2014. 416 с.
9. Захарова В.І. Основи інформаційно-аналітичної діяльності / В.І. Захарова, Л.Я Філіпова. К.: «Центр учбової літератури», 2013. 336 с.
10. Муковський І.Т. Інформаційно-аналітична діяльність у міжнародних відносинах: Навч. посіб. / Муковський І.Т., Міщенко А.Г., Шевченко М.М. К.: Кондор, 2012. 224 с.
11. Актуальні проблеми формування та розвитку європейського інформаційного простору: кол. моногр. / за заг. ред. Є.Б. Тихомірової. Луцьк: ВМА «Терен», 2012. 354 с
12. Запорожець О.Ю. Міжнародна інформація. Конспект лекцій. К.: Центр вільної преси, 2010. 38 с.
13. Гондюл В.П. Вступ до спеціальності «Міжнародна інформація»: підручник / В.П. Гондюл, М.М. Рижков, О.М. Андреева. К.: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2009. 383 с.
14. Почепцов Г.Г. Інформаційна політика: навч. посіб. для студентів ВНЗ, аспірантів, викладачів. - 2-ге вид., стер. / Почепцов Г.Г., Чукут С.А. К.: Знання, 2008. 663с.
15. Боднар І. Інформаційно-аналітична діяльність у міжнародних відносинах. Навчальний посібник для самостійного вивчення курсу. Л.: Видавництво Львівської комерційної академії, 2007. 280 с.
16. Кудрявцева С.П., Колос В.В. Міжнародна інформація. Навчальний посібник. К.: Видавничий Дім «Слово», 2005. 400 с.
17. Боднар І. Р. Інформаційна безпека як основа національної безпеки. Режим доступу: <https://core.ac.uk/download/pdf/141443493.pdf> (дата звернення: 17.08.2023).
18. Доктрина інформаційної безпеки України. Режим доступу: <https://mkp.gov.ua/ru/documents/100.html> (дата звернення: 17.08.2023).
19. Про інформаційні агентства: Закон України. Відомості Верховної Ради України.1996. №47. С.57-60.
20. Про інформацію: Закон України. Відомості Верховної Ради України. 1992. №48. С.1227-1462.
21. Про науково-технічну інформацію: Закон України. Відомості Верховної Ради України. 1993. №33. С.843-851.

Допоміжна література

1. Макаренко Є.А. Міжнародні інформаційні відносини. К.: Наша культура і наука, 2002.
2. Макаренко Є.А. Аналітика, експертиза, прогнозування: Монографія / Макаренко Є. А., Рижков М. М., Ожеван М. А. та ін. К.: Наша культура і наука, 2003. 614 с.
3. Вступ до інформаційної культури та інформаційного права: монографія / Цимбалюк В.С., Брижко В.М., Калюжний Р.А, Швець М.Я. та ін. К.: ІВА, 2003. 240 с.

Корисні посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті

1. Аналітичний центр RAND. Режим доступу: <https://www.rand.org/> (дата звернення: 17.08.2023).
2. Європейська обсерваторія журналістики. Режим доступу: <https://ua.ejo-online.eu/> (дата звернення: 17.08.2023).
3. Європейський Союз. Режим доступу: https://european-union.europa.eu/index_en (дата звернення: 17.08.2023).
4. Інформаційні війни. Режим доступу: <https://globalnews.ca/tag/infowars/> (дата звернення: 17.08.2023).

5. Міжнародна асоціація паблік рилейшнз. Режим доступу: <http://www.ipra.org> (дата звернення: 17.08.2023).
6. Міжнародний союз електрозв'язку. Режим доступу: <http://www.itu.int/> (дата звернення: 17.08.2023).
7. Міністерство закордонних справ України. Режим доступу: <http://www.mfa.gov.ua/> (дата звернення: 17.08.2023).
8. Міністерство культури та інформаційної політики України. Режим доступу: <https://mkip.gov.ua/ru/> (дата звернення: 17.08.2023).
9. НАТО. Режим доступу: <http://www.nato.int/> (дата звернення: 17.08.2023).
10. Організація з безпеки та співробітництва в Європі. Режим доступу: <http://www.osce.org/> (дата звернення: 17.08.2023).
11. Організація Об'єднаних Націй. Режим доступу: <https://www.un.org/en/> (дата звернення: 17.08.2023).
12. Рада Європи. Режим доступу: <http://www.coe.int/> (дата звернення: 17.08.2023).
13. CNN. Режим доступу: <http://www.cnn.com> (дата звернення: 17.08.2023).
14. Mapping The Global Future. Report of the National Intelligence Council's 2020 Project. Режим доступу: https://www.dni.gov/files/documents/Global%20Trends_Mapping%20the%20Global%20Future%202020%20Project.pdf (дата звернення: 17.08.2023).
15. United Nations E-Government Survey 2020. Режим доступу: <https://publicadministration.un.org/egovkb/en-us/Reports/UN-E-Government-Survey-2020> (дата звернення: 17.08.2023).

12. Особливості навчання за денною формою в умовах дії обставин непоборної сили

В умовах дії форс-мажорних обмежень освітній процес в університеті здійснюється відповідно до наказів/ розпоряджень ректора/ проректора або за змішаною формою навчання або повністю дистанційно в синхронному режимі.

Складання підсумкового семестрового контролю: в разі запровадження жорстких обмежень з заборонаю відвідування ЗВО студентам денної форми навчання надається можливість скласти екзамен дистанційно на платформі Moodle (Google Classroom, Google Drive).

13. Перелік екзаменаційних питань

1. Поняття «інформація» й «комунікація» та їх взаємозв'язок.
2. Інформаційна та комунікаційна політики.
3. Міжнародний інформаційний обмін.
4. Національний інформаційний простір.
5. Глобальний інформаційний простір.
6. Інформаційне суспільство. Суспільство знань.
7. Концепції інформаційного суспільства й суспільства знань.
8. Моделі інформаційного суспільства.
9. Електронне урядування.
10. Міжнародні ініціативи побудови інформаційного суспільства.
11. Інформаційно-комунікаційна політика міжнародних організацій.
12. Інформаційно-комунікаційна політика держав.
13. Інформаційна політика ЄС.
14. Рамкові програми ЄС у сфері інформаційно-комунікаційних технологій.
15. Комунікаційна політика ЄС.
16. Мовна політика ЄС.
17. Аудіовізуальна політика ЄС.
18. Інформаційна діяльність інституцій ЄС.
19. Інформаційна безпека.
20. Постанова проблеми міжнародної інформаційної безпеки.
21. Інформаційно-психологічні війни.
22. Інформаційна безпека в діяльності міжнародних організацій.

23. Міжнародний інформаційний тероризм і кіберзлочинність.
24. Зовнішньополітичні комунікативні технології.
25. Інформаційна діяльність зовнішньополітичних відомств.
26. Публічна дипломатія.
27. Віртуальна дипломатія.
28. Медіа-дипломатія.
29. Культурна дипломатія.
30. Іміджева дипломатія.
31. Брендинг держав.
32. Інформаційна етика.
33. Комп'ютерна етика.
34. Міжнародні виміри інформаційної етики.
35. Інформаційна етика в ЄС.
36. Інформаційна культура.